

שואל ומושיב / הרב ירום חזד שליט"א

מתווך מכר דירות השייכים לשיבה והתינוך לקח זמן מה , כל המכירה לא ביקש כלום לעומר זמן תובע שישלמו לו מחצית מהסכום ומנהל הישיבה מוכן לשלם למתווך רק שכר טרחה כיוון שמעולם לא ביקש כסף ורק בסוף המכירה ששאלו אותו אמר שיתייצץ עם מומחים

תשובה : כתב בביובי אומר חלק ח בחי"מ סימן ג' שאף ששתק לא אמרניו שמחל אלא חייבים לשלם את מלא הסכום ואך מכיון שהוא דרש רק חצי מהסכום מחל על חצי, מבואר שבוי"ת מהר"ש ננגיל חיי"ג (סי' טו), שכל זמן שהסרסור לא אמר במפורש שהוא מוחל שכר סרסרותו אין שתיקתו נחשבת למחילה, וחייבים לשלם לו שכר, אבל מסתמא אין לומר שעשה כן בתורת מתנה, וכמ"ש הרמ"א בחי"מ (סי' רסד סי"ד), שכל אדם שעשה איזו פעולה או טובה עם חברו, לא יוכל לומר לו בחנם עשית עמי, הואיל ולא צויתך, אלא חייב ליתן לו שכרו. ע"כ. ובפרט שאמר בסוף שלא מחלה אלא אמר שיתייצץ עם מומחים, ואף שבסי' זכור לאברהם חיי"ג (חוי"מ ערך שכר) שכתב, ויש לעיין באדם שעשה איזו פעולה או סרסרות לחבירו, שעל הרוב אין הדרך בעירונו לטיול דמי סרסרות, ועבר זמן ולא ביקש ממנו דבר, ושוב אחר זמן בא הסרסור ותובע שכר סרסרותו, וחבירו טוען שממה שלא ביקש ממנו עד עתה, ודאי שמחל. צריך לי עיון אי אמרניו מדשתק ודאי מחל לו, או שמא חלה ע"י צריך עכ"פ לקבל עליו חרם סתם, שמתחלה כבעשה לעמור היה בדעתו שעושו על מנת לטיול שכר. עכת"ד.אשר פה ידוע שהוא מתווך ולכן חייבים לשלם

הקובע עיתים לתורה יקבל שכר גם על עבודתו לפרנסתו

רש"י מביא אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה הרמב"ם פוסק חייב אדם לקבוע עיתים לתורה מובא שאדם צריך להפקיר את עצמו ולגוול מזמונו כדי לקבוע עיתים לתורה אחרי 120 שנה שואלים את האדם קבעת עיתים לתורה? רבי נחמן מברסלב כותב שקבעת עיתים הוא לשון גולה וקביעה היא לשון גזילה שנאמר "וקבע את קובעיהם נפש" שגוזלים אחד מהשני[ן] כך אדם צריך לגוול מזמונו לקבוע עיתים לתורה

אם אדם אחר עבודתו מנצל את זמנו ללימוד תורה איז גם על זמן עבודתו יקבל שכר
במסכת ברכות כח : מובא שאומרים בסיום הלימוד מודה אני וכו' בשמות חקי מיושבי בית המדרש וכו' שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר וכן נפסק להלכה

שואל המאור וישנם כלאורה אין מובן מדוע הם עמלים ואינם מקבלים שכר הרי כשאדם עמל לפרנסתו לאחר שסיים את עבודתו כגון קבלן לאחר שבנה לקונה בית והקונה משלם לו הוא מקבל שכר על עמלו,ועוד משפט זה מיותר שהרי מספיק שיאמר שאנו משכימים לדברי תורה ורצים לחיי עולם הבא והם משכימים לדברים בטלים ורצים לבאר שחת וממלאו אנו יודעים שהלומד תורה מקבל שכר לעתיד לבא ומי שאינו לומד תורה אינו לומד יורש גיהנום

מתרץ בספר מאור ושמש (פרשת בחקותי ד"ה ויראה)
וה"ל כי הנה גם העובד ה' ועוסק בתורה מן ההכרח הוא שיעסוק גם במעט דרך ארץ (פרנסה) להחיות את נפשו ונפש ביתו, אמנם העובד ה' גם בעת שהוא עוסק בעסקים לצורך פרנסתו עיקר כוונתו הוא בעסק אך כדי שיהיה לו ממה להתפרנס למען ימצא מרגוע לפשו לעסוק אחר כך בתורה וכל עסק מלאכתו הוא עבור עסק התורה ואדם כזה שתורתו קבע ועיקרית אצלו כשהוא משכים לקום באשמורת הבוקר שאז עדיין אותו זמן עסק לעסוק בסחורה אז הוא קובע לו עתה ההיא ללמוד תורה כדי לעמוד אחר כך בתפלה מתוך דברי תורה ואחר כך גם כן כשמוכרח לעסוק בעסקיו מכל מקום כל כוונתו הוא להשתכר פרנסתו שיוכל לעסוק בתורה ומפני זה הוא מקבל שכר גם על עמלו וטרחו לצורך פרנסתו ויכל לעסוק בתורה ובמצות יש לו קיבול שכר גם על העסק של רשות ההוא

גם כן מלבד שכר עסק התורה. ואולם יש אנשים ריקים אשר אין שמים על לבם דבר ה' ותורתו וכל מגמתם שבשכס בקומם לאסוף הון רב ומבלים בהבל כל ימיהם בחמדת תבל וזה מאוויים בבוקר השכס וכל היום כולו, הנה אדם כזה אין לו בעמלו שום שכר ואדרבה העסקים ההם יריעוהו אל הבור לירד לבאר שחת. והוה כונת התנא אני עמל והם עמלים פירוש שאני עמל במלאכה ובעסקים כמותם מכל מקום כיון שכל מטרתיה היא לפרנס את בני ביתו ומיד לאחר מכן אני הולך ללמוד אם כן אקבל שכר גם על עבודתי כיון שבהו שבזמן הפנוי אני לומד תורה אני מגלה מחוייב בדעתי שאם היה יותר זמן הייתי לומד כל היום תורה רק שאני ומחוייב לפרנסת בני ביתי לכן אנו עמלים ומקבלים שכר לעומת זאת אדם שאינו קובע עיתים לתורה לאחר פרנסתו עליו נאמר והם עמלים ואינם מקבלים שכר הוא לא יקבל שכר על עמלו בפרנסתו

מדברי העומר ושמש אנו לומדים שאדם העובד לפרנסתו ולאחר עבודתו, וא לפני עבודתו קובע עיתים לתורה איז גם על הזמן שהוא עובד יקבל שכר לעומת זאת האדם שרק רץ אחר הכסף ואינו קובע עתים לתורה מפסיד פעמים גם שאינו קובע עתים לתורה וגם אינו מקבל שכר עבור עבודתו. רעיון כעין זה אנו רואים במדרש תנחומא פרשת כי

נכתב לעורך לב המעיינים בלבד לא למעשה

תשא אות ג שאדם שעמל בתורה ונפטר בקיצור ימים לא עלינו

כגון בגיל 30 ואחד נפטר בגיל 80 כיון שאילו היה חי עד גיל 80 היה מסגל מצוות כמו בן השמונים נחשב לו כאלו עסק בתורה ובמצוות עד גיל 80 כוזה לשון המדרש: **פִּיצְדוּ! אָדָם שְׁכַל שְׁנוֹתָיו שְׁלָשִׁים שָׁנָה, וּמַעֲשֶׂר שָׁנִים וְאֵילָף הוּא עֹמֵל בַּתּוֹרָה וּבַמִּצּוֹת, וּמַתְּ שְׁלָשִׁים שָׁנָה. וְאָדָם אַחַר הֵיחָ שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וּמַעֲשֶׂר שָׁנִים וְאֵילָף עֹמֵל בַּתּוֹרָה וּבַמִּצּוֹת עַד שְׁמֹת. אֵת אוֹמֵר, הוֹאִיל וְלֹא יֵגַע הָרְאשׁוֹן אֵלָּא עֲשָׂרִים שָׁנָה בַּתּוֹרָה, וְזֶה שְׁנַעַי שְׁבַעִים שָׁנָה, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַבֵּה לָזֶה שָׁכָר יוֹתֵר מִמֵּי שְׁעָשָׂךְ בַּתּוֹרָה עֲשָׂרִים שָׁנָה. לְפִיכָךְ אֵינִי אוֹמֵר אִם מַעֲט וְאִם הֶרְבֵּה יֵאכֹל, שְׂיִכְוֹל בֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה לוֹמַר לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלוּלָי שְׁסַלְקַתְּנִי מִן הָעוֹלָם בְּחָצִי יָמַי, הֵייתִי מְאָרִיךְ שָׁנִים וּמְרַבֵּה בַּתּוֹרָה וּבַמִּצּוֹת. לְפִיכָךְ אֵינִי אוֹמֵר אִם מַעֲט וְאִם הֶרְבֵּה יֵאכֹל. שְׁמַתּוֹ שְׁכָרוֹ שֶׁל זֶה קָמַתּוֹ שְׁכָרוֹ שֶׁל זֶה. תִּדַּע, אִמֵּר רַבִּי חֲנִינְא, שְׁהָרִי מִשָּׁה שְׁמַשׁ אֵת יִשְׂרָאֵל בְּמַצִּרִים וּבַמִּדְבָּר אַרְבַּעַים שָׁנָה, וְחָזָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה. וּשְׁמוּאֵל כָּל יָמָיו חֲתָיו שָׁתִים וְחַמְשָׁמִיר, וְסָבַל מִשְׁאֵן וְטָרְחוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּשְׁקָלוֹ הַכְּתוּב כִּפְאֻדָּה, וְשָׁעָמֵר: מִשָּׁה וְאֶהְרֹן בְּלִהְיוֹ וּשְׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שֵׁמוֹ **(תהלים ט.א.)****

יקבל שכר באמריקה ישנם בעלי מקצועות חופשיים הקמים ב- 4:00 לפנות בוקר ולומדים עד 7:00 בבוקר, מתפללים והולכים לעבודתם ישנו אדם העובד לפרנסתו כנהוג בשמאית לפניו אשפה הוא מתחיל לעבוד ב-3:00 לפנות בוקר ובשמאית לפנות בוקר לפני עבודתו הוא יושב ולומד את דף היומי ואומר אני היהודי הראשון בעולם שלומד את דף היומי המוקדם ביותר לפני כל לומדי הדף היומי וכן נהג אחר שעובד כנהוג בפנוי אשפה מ-3:00 עד - 7:00 בבוקר כשמסויים את העבודה לומד כל היום כמו הסדרים של אברך לשם שאמר צריכים אנו ללמוד מהלל הזקן עד כמה יש למסור נפש וללמוד תורה

היום יש לנו אפשרות לעבוד וללמוד תורה בפרט אדם הנוטע הרבה בדרכים יש היום דיסקים, נגנים שאפשר להטעינם בדברי תורה שהוא אוהב לשמוע ומרויח מצוות לימוד תורה ואינו מאבד את זמנו ולפעמים שמיעת דברי התורה ברכב תורה בזמן העבודה מצילה חיים ללא שידע שזכות המצווה מגינה עליו שהיה אמור להיות בסכנה והקב"ה הצילו כמו שכתוב אין בעל הנס מכיר בניסו לפעמים האדם רואה את יד ה' שמצילו בחוש בזכות הקשבה לקולת כלפי שמסופר

מעשה ביהודי מלונדון
שלא הצליח להגיע לשיעור דף היומי ולכן שמע דף היומי מקלטת דיסק ברכבו הוא החל לבצע עקיפה כש משאית ארוכה פתאום הוא שומע סירנה משטרטית, כאומרת לו שיתן לה לעקוף ראשון לכן ומיד חזר לנתיבו הקודם לאחר 3-4 שניות הוא רואה מולו משאית ענקית שאם היה מבצע עקיפה המשאית הייתה מוחצת אותו הוא מיד עצר בצד וניסה להירגע והחזיר את הקלטת אחררה לשמוע את הדקה האחרונה שהמבלה כיון שלא שמע טוב, והנה הוא שוב שומע את הסירנה ואז הבין שבעצם מוה שהצילו ממות בטוח ה"י זוהי בעצם הקלטת שהוקלטה לפני שנים רבות והקליטה גם את הסירנה ובתזמון שמימי הושמעה לו הסירנה בזמן שרצה לעקוף וכך ניצל (ברכי נפשי)

אתה חושב בשמיים לגנרל בתורה
ומעשה שהיה בנהג מוניית
שהסיע את מרן הגאון רבינו יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל המכונה ה"סטייפלר", ובאמצע הנסיעה שואל הרב את הנהג מוניית האם אתה קובע עיתים לתורה ? השפיל הנהג את עיניו מול כבוד הרב וענה בבושה, אני אמנם הולך לשיעור תורה כל יום בשעה תשע בערב עד לשעה עשר, אלא שאני פותח את הגמרא, הענינים שלי נעצמות, וכשמוגיע רבי חנינא בן עקשיא אני מתעורר, מסתמא זה לא נחשב לכלום, אבל באמת שאני גיני מאוד. אבל הנהג שמת אלא הלוא יאומנו, הסטייפלר אמר לו אשריך לך הכבוד, אתה מוכן להניח את הרכב בחניה לשעה שלימה למען כבוד התורה, אתה נחשב בשמים לגנרל בתורה, זה שאתה נרדם זה לא בכוונה אתה קצת אנוס, ותמשך ללכת לשיעור, אתה חשוב מאוד בשמיים

מ"לי דבריהומא:
אדם שחיפש עבודה קבל הצעת עבודה להתחפש לנו"ריהל בנו חיות
הוא הסכים, עם הנון, הוא רכש נסיון בחתום וגם למד לנשות הרגלי אקוביטיקה מודהימים לקול תשואות הקהל. פעם אחת בעת תרגיל אקוביטי מייוחד במיוחד, הוא נפל במטות לתוך כליבו האריות. האריה המפחיד החל להתקרב אליו, והוא מתוך אינסטינקט קרא בקול: "שמע ישראל...". ענה לו האריה: "ברוך עם כבוד מלכותו לנוטם ועד"...
חוש להם הדוב: תהיו בשקט שנאל יעלו עלינו...
רבה לפני שלימד לחכמים אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן לסיוף ישב באימה ופתח בסוגיא **(שבת ל"א**

בעזה"י

פרשת - בחוקותי

כל המקבל עליו עול תורה מסירים מעליו

עול מלכות ועול דרך ארץ

רש"י אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה כתוב במסכת אבות (ג,ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, אם אדם מקבל על עצמו עול תורה הקב"ה מסיר ממנו עול מלכות שום משטר אינו יכול לו הוא מעל חוקי המשטר בנוגע לתורה ולקיום מצוות וכן עול דרך ארץ היינו פרנסה וכלכלה עובד בעל האגלי טל שכל הלומד תורה בהתמדה וברצף אני ערב לו שלא יהיו לו שום בעיות פרנסה

סיפר רבי יעקב טייטלבוים ז"ל שהיה עובדא בדידיה בעיר וינה בירת אוסטריה. שלושה חדשים אחרי שהגרמנים ימי"ש ספחו את וינה, הופיעה לפניו אישה בקול בוכים ואמרה שחטפו את בנה יחידה ואין היא יודעת אנה הלך. כבר שבועיים שעברו מאז ראתה אותו בפעם האחרונה, ואין היא יודעת מה לעשות. ענה לה הרב כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, שאל אותה הרב האם את מבטיחה שאם בנד ימצא הוא יתמסר ללימוד התורה? ענתה לו האישה בלי היסוס, כן רבי אני מסכימה. אמר לה הרב אי"כ צאי וחפשי אותו וודאי שתמצאי אותו בע"ה.

מספר הרב שהאישה יצאה מביתו תוך שעה שבה עם בנה. וכיצד זה קרה?? מייד שיצאה מבית הרב הלכה לתחנת המשטרה הקרובה. חדורת אמונה מדברי הרב, ואמרה להם בתקיפות תנו לי את הבן שלי. הקצין שהיה שם התפרץ כנגדה אבל היא לא נבהלה, ואמרה שוב בתקיפות תנו לי את הבן שלי. הקצין שאל אותה לשמו של בנה ולאחר שנכסר לחדר השני חזר כעבור דקה עם בנה, סופו ול הסיפור שהאישה שלחה את הבן לארץ ישראל ללמוד תורה וכך ניצל מההשמדה הנוראית של ששת המליונים היי"ד.

למוד התורה נקרא "על", מפני שהתורה דורשת מהאדם עמל רב וגיעה רבה, וכמו שאמרו בַּמִּסְקָת בְּרָכוֹת (דף סג) על הפסוק בַּמִּשְׁלִי: "כי מיץ חלב יוציא חמאה", בְּמֵי אֵתָה מוּצָא חֲמֵאָה שֶׁל תּוֹרָה (שְׁזוּכָה לְהוֹרוֹת הוֹרָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל): בְּמֵי שְׁמִיקָא חֵלֵב שְׂיִנֵּךְ מִשְׁדֵּי אִמּוֹ על דְּבָרֵי הַתּוֹרָה.

במלחמה העולמית
הקראשונה, באו בחוגי הישיבה אצל הגאון רבנו הקטף חיים, לְדַעַת מַה יַעֲלֶה בְּגוֹרְלָם, האם יִשְׁתַּרְרוּ מִן הַעֲבָא או לא.

השיב להם הרב : בְּנִי, זְכֹרוּ מֵאִמֵּר הַתַּנָּא בְּאֲבוֹת, "כֵּל הַמְּקַבֵּל עָלָיו לִתּוֹרָה מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ על מַלְכוּתֵי". עֲלוּלִים אַתֶּם מִן הַעֲבָא, ומדוע אֵנו רואים שְׁכֶמָה בְּחוּרֵי יִשְׂבִּיָה נִתְפָּסִים לַעֲבָא [אם כי לַפְעָמִים רק לְזָמַן מַחֵ!]? הַתְּשׁוּבָה לָךְדָּהּ הִיא, כִּי מִן הַשְּׂמִים מוֹדְדִים לְאָדָם מֵדָה כִּנְגַד מֵדָה. והכל תלוי בְּמַהוּת שֶׁל הַמְּקַבֵּל" על תוֹרָה, כִּי מִי שֶׁהַקְּבֵלָה אֵיתָנָה וְחֻזְקָה אֶצְלוֹ, וּמִתְבַּטָּאוֹת בְּצוּרָה תְּקִיפָה שֶׁהוּא מִתְמַיֵּד גְּדוֹל בַּתּוֹרָה, מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ על מַלְכוּת לְחֵלוּטֵינוּ. אֲבָל מִי שְׁמַתְּוֶשֶׁל וּמְקַלָּה רַפְיוֹן בְּקִבְּלַת על התורה, וְיַהֲמַקְבֵּל" אֶצְלוֹ נוֹשֵׂא אִפִּי חֲלָשׁ, אֲזֵי גַם הִי"מַעֲבִירִים" מִתְבַּטָּא אֶצְלוֹ בְּצוּרָה רֹמְפַת, והוא נִתְפָּס לַעֲבָא תְּקוּפָה מִסָּגֻמָּת.

נִמְצָא, שְׁתוֹקְפוּ שֶׁל הַמְּקַבֵּל על תוֹרָה, כְּתוֹקָף הַמַּעֲבִירִים מִמֶּנּוּ, שְׂאֵם מְקַבֵּל בְּשִׁלְמוֹת וּבְתוֹקָף, גַּם הַשְּׁחֵרוּר הוּא מֵלֵא, וְאִם לֹא לֹא. סְגָלָה מְיַחֲדָת לְחֻשׁוּכֵי בָּנִים שֶׁהִנּוּלֵד יִהְיֶה שְׂאוּל לֵה' כַּשִּׁמּוּאֵל שֶׁאִמְרָה חֲנָה שֶׁהִיָּה שָׂאל לֵה' הַתְּחִיב־שֶׁהֲבִן

יהיה בן תורה ויעסוק בתורה כל ימיו

מסופר על אחות של אַחַד
ממקורבי ה"חפץ חיים" היתה נְשׂוּאָה עֲשָׂר שָׁנִים וְלֹא הָיָה לָהּ לְדָדִים. הִיא בָּרָה אֵל אֶחָיָה וּבְקִשָּׁה לְלֶכֶת עִמָּה לְ"חֶפֶץ חַיִּים", לְבַקְשׁוֹ לְעוֹרֵר רַחֲמִים עָלֶיהָ שֶׁתִּזְכֶּה לְבָנִים. לְאַחַר שְׁבָעָה עוֹד פִּעַם עִם בַּעֲלָהּ הִפְצִירוּ מֵאִד בְּ"חֶפֶץ חַיִּים" לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עָלֶיהָ, הוֹאִיל לְהַתְּפַלֵּל עָלֶיהָ, וְאִמֵּר לָהֶם בְּזֶה הַשְּׁלוֹן: -הֵאֵם תִּקְבְּלוּ עָלַיכֶם שְׁהַיְלֵד הַקּוֹלֵד יְהִיָּה שְׂאוּל לֵה'! כֵּל יָמַי חַיִּיו! תִּכְף עֵנָה הָאִישׁ, שֶׁהוּא מְקַבֵּל עָלָיו. שְׂאֵלוֹ הִי"חֶפֶץ חַיִּים" פִּעַם נוסֶפֶת. כִּדִּי שְׂיִזְכֵּר אֵת אֲשֶׁר הוּא מִתְחַיֵּב, וְהָאִישׁ עֵנָה עוֹד פִּעַם שֶׁהוּא מְקַבֵּל עָלָיו. בְּשָׁנָה הִיאָה נוֹלֵד לָהֶם בֶּן זָכָר. [מסתמא אמר בלי נדר]בְּבוֹא הַבְּטוֹרָה לְאַחֵיהּ, סִפֵּר לְ"חֶפֶץ חַיִּים". בְּנָה הִי"חֶפֶץ חַיִּים" וּבְקֵשׁ אֵת הָאִישׁ שְׂאֵל יַגְדֵּל לְשׁוֹם אִישׁ בְּאִמְרוֹ: אִם וְיִתְּרָסִים תְּדַבֵּר, הֲלֹא עָלֵי לְבָרְתּוֹ מִן הָעִיר וּלְהַחֲבֹא, כִּי לֹא יְהִיָּה לִי עֵת פָּנוּי לְלַמַּד מֵלָה. לְאַחַר פְּטִירַת הִי"חֶפֶץ חַיִּים" נִתְּפָרֵס הַדְּבָר.

בכלל המקבל עליו עול תורה מסירים מעליו עול דרך ארץ
היינו שלא יהיו לו בעיות של שלום בית אלא אשתו תתבטל אליו אם משקיע בלימוד תורה לפי יכולתו והשגתו

פַּעַם אַחַת, בא לְפָנַי הַגָּאוֹן הַנְּצִי"ב [רב נפתלי צְבִי יְהוּדָה בְּרִלִין] עֲשִׂיר מַפְּלָג וּבַעַל עִסְקִים גְּדוֹלִים, וְסִפֵּר לִּי, שְׂאָף עַל פִּי שְׁמַצְבוֹ הַחוֹמְרֵי בְּמַעֲמַד טוֹב וְהוֹלֵךְ בְּמִישְׁרִים, וְגַם אֵין לוֹ מַה לְהִתְלוַּנֹּן בְּכָל עַל דָּךְ, וְהַכֵּל לְפִי רִחוּ. אֵךְ כֵּל זֶה הוּא רַק עַד מִפְּתוֹן הַבַּיִת שְׁלוֹ, כִּי פֶּשְׁהוּא נְכַנֵּס לְבֵיתוֹ, חָשׁ וּמְרַגֵּשׁ מוּעָקָה בְּלַבּוֹ, וּמְרַגֵּשׁ עֲצִמּוֹ מִשְׁפָּל וְנִדְכָה בְּגוֹף וּבְנַפֵּשׁ, וּכְאִלּוּ גִיְהַנֵּס פְּתוּחַ לוֹ מִתְּחִיתִי.

שָׂאל הָרֵב מדוע הוא חש כִּדִּי? הַשִּׁיב לוֹ הָאִישׁ, מִשּׁוֹם הַיְהִנָּת אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ, כִּי לֹא רַק שְׂאִינָה נוֹהֶגֶת בּוֹ בְּכַבּוֹד הָרָאוּי שְׂצָרִיכָה אִשָּׁה לָתֵת לְבַעֲלָהּ, אֶלְאָ הִיא גַם נְרָאִית כְּמוֹשֵׁלֶת עָלָיו, וּמְבַסָּקֶת הִיא אֵת כָּל קַיּוּמוֹ. אִינָה מִתְחַשְׁבֶּת כָּל עַם דַּעְתּוֹ וְעַם דְּבָרָיו, וְהִיא רוֹדֶה בּוֹ בְּתוֹקָף וּבְחֻזְקָה, עַד כִּי הוּא מְרַגֵּשׁ עֲצִמּוֹ בְּבֵיתוֹ כְּטַפֵּל וְכַעֲלוֹב, וְהִיא מוֹשְׁלָת כָּל וּבְנוֹסָף לָכֵד, נְרַמָּה גַם שְׂמֹשְׁרַתִּי הַבַּיִת וְהַעוֹזְרִים שׁוּמְעִים רַק אֶלֶיהָ, וְהוּא נִשְׂאֵר כְּמוֹ גֻּלְמוֹד וּבּוֹדֵד, וְאֵין מִי שְׁפוּנָה אֵלָיו, וְאֵין מִי שְׂדוֹרֵשׁ בְּטוֹבָתּוֹ.

שָׂאל אוֹתוֹ הָרֵב לְאוֹרַח חַיִּיו וּלְסִדְרֵי יוֹמוֹ מְשׁוּעוֹת הַיּוֹם וְהַלֵּילָה. עָנָה הָאִישׁ וְאָמַר: רוֹב יָמַי מְקֻדָּשׁת לַעֲסָקֵי, לְעִרְכֶּיכַת מִקְּתִיבִים וְחֻשְׁבוֹנוֹת, וּלְקַבֵּעַ פִּנֵּי אוֹרְחִים סוֹחְרִים וְכַדוּמָה, כִּפְהַגוּ בְּעִסְקֵים רַחְבֵּי דַיָּם. הוֹסִיף הָרֵב לִשְׂאוֹל: הָאֵם יֵשׁ לוֹ שְׂעָה אִוּ שְׁעָתִים לְקַבְּעֵינָת עֵתָיִם לְתוֹרָה? עָנָה לוֹ הָאִישׁ: כִּי הַעֲסָקִים הַגְּדוֹלִים, שׁוֹלְלִים מִמֶּנּוּ אֵת כָּל זָמַנּוֹ כְּמַעֲט, וְלָכֵן אֵין לוֹ זָמַן לְקַבֵּעַ עֵתִים לְתוֹרָה. אָמַר לוֹ הָרֵב: הַנְּהַ מְצָאִית אֵת הַמְּפַתֵּחַ לְחִידָה מְדוּעַ הַנְּהַנָּת בֵּיתְךָ לֹא כִּדְרָךְ כֵּל הָאֲרָץ, וְאִפְּדֵי לָךְ דְּבָרֵי הַנְּהַ הַכְּתוּב אוֹמֵר בְּסִפֵּר "מִשְׁלִי": "בְּרַצוֹת ה' דְּרַכֵּי אִישׁ, גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלִים אִתּוֹ", וְאָמְרוּ עַל זֶה בְּמִדְרָשׁ: "אוֹיְבָיו" זוֹ אֲשֶׁתּוֹ [שְׂנֵאָמַר אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנִישִׁי בֵּיתוֹ]. וְהַסַּעַם שֶׁהָאִשָּׁה מְכַנֶּה בְּשֵׁם "אוֹיֵב", הוּא עַל פִּי מַה שְׂאָמְרוּ בְּמִסְכָּת יְבָמוֹת (כ.ט.) על הַפְּסוּק "וְאַעֲשֶׂה לּוֹ עֵצֶר כְּגַנְדוּ", זָכָה - עוֹזְרָתוֹ, לֹא זָכָה - הָרִי הִיא כְּגַנְדָתּוֹ וְנַעֲשִׂית אוֹיְבָת שְׁלוֹ. וּבְכֵן, כִּדִּי שְׂיַעֲשֶׂה לָךְ ה' יִתְבָּרַךְ שְׁלוֹם עִם אוֹיְבֵךְ שְׂזוֹ אֲשַׁתְּךָ, עֲלֶיךָ לְעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה שְׁבָנְגָלוֹ וְרָצָה ה' אֵת דְּרָפְךָ. וְהַדְרָךְ הַיּוֹתֵר רַצוּיָה בְּעִנְיֵי ה', הִיא - הַעֲסָק בַּתּוֹרָה, וְעַל כֵּן אָמְרוּ, כֵּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לוֹ חַפְצָיו (עֲבֻדָה זָרָה י.ט).

וְלָכוֹ אֵינְעִי לָךְ, שְׁתִּסְדֵּר מְהֵלֶךְ עֲסָקֶיךָ וְכַל עֲנִינְיֶךָ הַיּוֹמִיִים בְּאִפְּן כָּיָה, שְׁתִּוְכַל לְקַבֵּעַ עֵתִים יוֹם יוֹם לְתוֹרָה, וְאֵז אֵינִי מְבִטִּיחָךְ, כִּי אֲשַׁתְּךָ תִּרְאָה בְּד רוממות המַעֲלָה, וְתִתְנַהַג עִמָּךְ בְּכַבּוֹד וּבְגִינוּס, כַּחוֹבֵב כָּל אִשָּׁה וּבַעֲלָהּ, כִּדֵּת שֶׁל תּוֹרָה וּבְדָרְךָ אֲרָץ.

הַגָּאוֹן סִים אֵת דְּבָרָיו וְאָמַר: וְאֵינִי מְבַשְּׂרִי אַחְזָה, כִּי בְטָרָם הַנְּעִתִי לְמַעַלַת הַתּוֹרָה, כִּקְ

הלכות יום טוב

טעה בתפילת יום טוב

המתפלל ביום טוב, ופתאום מצא את עצמו בברכת 'מומים', והסתפק אם אחר 'יעלה יוובא' סיים על הסדר 'והשיאנו', או שהמשיך 'ואתה ברחמיך' [ו'תחזינה עינינו' - לבני אשכנז] כמו בראש חודש וחול המועד, צריך לחזר לומר 'והשיאנו' ולהמשיך משם על הסדר. ואם סיים תפילתו והסתפק כן, חוזר לראש ומתפלל שוב. (ח"ע פסח רכו. סוכות תנד)

החל - אסור להפסיק בדיבור באמצע ההלל. ואולם, השומע ברכה מחבור או חמשה אמנים הראשונים של הקדיש או קדושה או 'ברכי' באמצע ההלל, ואפילו סמוך ממש לברכת יי'הללך', יענה עימהם. (פסח רלב. תוכה רכז)
י"ג מדות - אין לאמרן בפתיחת ההיכל, מפני קדושת המועד והשמחה בו. (סוכות תלו, תסט)

הלכות בחג
משה שרשו קודם לחג. לכך על הגבאים לארגן שיעורים בהלכה מפי מורי הוראות, ולחזק את לבם באמונה בביאת המשיח ובגאולה הקרובה, בעזרת ה'. (מגילה ד ע"א. רנ)

מלאכות המותרות והאסורות ביום טוב

כל המלאכות האסורות בשבת, אסורות ביום טוב, חוץ ממלאכות שהן "אוכל [גרוך] נפש", כלומר, לצרורה של האדם, ובלבד שיהיו אותן המלאכות מצויות ושוות אצל כל אדם, כבישול, והדלקת הנר כדי להאיר את החשכה. אבל מלאכות המשמשות בעיקר לאנשים מסוימים בלבד, כמפונקים ומעננים, אין היתר לעשות ביום טוב.

הדלקת האש ובישול

אסרו חכמים להדליק אש חדשה ביום טוב, כאש היוצאת ממצית וגפרורים, אבל התירו להדליק מאש שכבר נמצאת. ולכן כל אדם יכין מערב יום טוב ינר נשמה' דלוק כדי שיוכל להדליק ממנו לבישול, ולהאיר ולכלל צרכיו. (מט)
חשמה' ל' אין להדליק חשמל ביום טוב, כיוון שמדליק אש חדשה. ולכן יש להעיר בנחת ובענימה לאותם המקלים בזה, ותבוא עליהם ברכת טוב. (נג)
תנור - הרוצה לאפות בתנור עופות ותפוחי אדמה וכיוצא, יפעיל את התנור מערב החג על שעון שבת, ויתן את המאכלים בחג בתנור, והתנור יידלק ויכבה מאליו. (עב)

מילוי הסיר - מותר למלאות את הסיר ביום טוב בבשר או בדגים כדי לבשלם, ואף על פי שאינו צריך לאכול אלא חתיכה אחת, מפני שתוספת החתיכות מטעימה יותר את התבשיל, ונמצא שהתבשיל כולו נעשה משובח יותר לכבוד יום טוב. (לח)

בישול לצורך מחלל שבת - אסור לבשל ביום טוב לצורך יהודי מחלל שבת בפרהסיא, [דהיינו שמחלל שבת בפני עשרה, כגון שמעשן סיגריות ברחוב או נוסע ברכב בשבת], ולכן אין להזמין יהודי כזה לביתו ביום טוב, שמא ישבל בשבילו במויחד. אולם אדם שיש לו קרוב שמשפה או מכר שמחלל שבת בפרהסיא, ורוצה להזמינו אצלו לחג כדי שאולי יתקרב לתורה ויזכה לחרת למקורות והאמנים אל חיק בורא עולם, ישים לב לבשל את כל התבשילים מערב החג, כדי שלא יצטרך לבשל בשבילו בחג. ומכל מקום, אם לא בישל קודם לכן, מעיקר הדיון, אגב שממשל לעצמו ולבני ביתו, רשאי להוסיף עוד בתבשיל בשביל חברו המחלל שבת. (הרדב"י, פרי מגדים, מהר"ם שיק ועוד.

(לח)
עישון - יש אוסרים לעשן סיגריות ביום טוב, כיון שאין זו הנאה השווה לכל אדם. ולהלכה, אדם שאם לא יעשן יגרם לו צער, יש להקל לו. אבל אותם החובבים סיגריות מדי פעם, ימנעו מלעשן. וצריך לדעת כי העישון מוזיק מאוד מאוד לבריאותו של האדם, ויש חשש גדול שעובר על "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם". (מד)

אסור לכבות אש ביום טוב
כל שאין בזה צרך אוכל נפש. ולכן, המעשן סיגריה, יניח את הגפרור והסיגריה בעדינות שייכבו מאלויהם. (נב)

כביבוי גז - אסור לכבות את הגז, אולם מותר לכבותו על ידי גורם אחר, כגון שימלא בקומקום קטן במים על גדותיו ויניחנה על האש שירתה, ויגלשו המים ויישכפו על הגז ותיכבה האש, ואז יסגור את כפתור הגז. וישים לב לשתות את המים שרתחו, כי אסור לבשל שלא לצורך. (נח)
אם יש לו כבר מחם מים, נמצא אם כן שאינו צריך את אותם מים שמרתיה בקומקום, לכן ישתדל להרתיח ביצה, וימתין שילגשו המים ויאכל את הביצה.

הנמכת האש - תבשיל שתחילת בישולו הוא על אש גבוהה, ולאחר מכן צריך לבשלו על אש נמוכה, כמו תבשיל אורז וכיוצא, מותר להנמיך את הגז ביום טוב לצורך התבשיל שיתבשל כהוגן ולא יישרף, שכיוון שהתירו חכמים כל מלאכה שהיא לצורך אוכל נפש, הותר גם להנמיך, ולא הצריכו להדליק אש חדשה נמוכה.
כן פסק הגאון רבי משה פיננשטיין בספרו איגרות משה (ח"א סימן קטו, וח"ד סימן קג) וחיזק את ההיתר בטוב טעם ודעת על פי רבותינו הראשונים. וכן היתר הגאון רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי, וכן כתב בשו"ת קניין תורה, ועוד פוסקים רבים. (נח)

הנחת נר במים - נר שעוד דלוק, אין להניחו במים כדי שכשיגיע בעוד זמן למים יכבה [כיוון שזה גרם כביבו של תורה, שעושה פחם]. אבל מותר להניחו במים כשעדיין אינו דלוק, ולאחר מכן ידליקוה מאש אחרת [שאינו אלא מודליק נר קטן]. (סימן תקיד ט"ג. נח)

ברכה
במלאכת ביום ביום טוב, מקילים יותר משבת. למשל: אוכל ופסולת המעורבים, אף על פי שבשבת מותר להוציא 'בידי' רק את 'האכל מתוך הפסלת', ובתנאי שיאכל אותו 'לאתרו' [מיד] - ביום טוב הקלו, שאם קל יותר להוציא את הפסולת, יוציא את הפסולת, ובתנאי שיברור לצורך יום טוב, ואף על פי שאינו אוכל לאלתר. (עו)

אמרי חכמים

בספר **חסידים סימן לב** וכל איש שאוהב את הצדקות אוהב את התוכחות אוהב את גמילות חסדים ומתפלל תפלתו בכוונה אפי' דירתו

טוהר
מותר לחתך ירק דק דק להכנת סלט, אף אם אינו אוכלו לאלתר. לא כן בשבת שאסור לחתך ירק את הירק דק, אלא אם אוכלו לאלתר. כמבאר בהרחבה בחוברת 'השבת בהלכה ובאגדה' ח"ב. (עא)
פומפייה - מותר לגרר בפומפייה עגבניה, זור, תפוח, תפוח אדמה וכיוצא בהם. (עא)

סוחט
אסור לסחוט פירות העומדים למשקה כזיתים, ענבים, תפוזים, אשכוליות, וכיוצא, אבל לימונים מותר לסחוט בכל אופן.

מוקצה
מוקצה ביום טוב החמירו בו חכמים יותר ממוקצה בשבת, כדלהלן. והטעם בזה, מכיון שיום טוב קל יותר בעיני האנשים, שהרי מותר להדליק מאש לאש, ומותר לבשל, לכך חששו חכמים שמא יזלזלו העם בקדושת היום, והחמירו במוקצה שלו יותר משבת. (כו)
קליפות הראויות למאכל בהמה כקליפות אבטיח, בננה וכיוצא - הוגם שבשבת אין מוקצה. ביום טוב הרי הן מוקצה ואסור לטלטלן ביד אלא על ידי מגב או סכין וכדו'.

אסור להניח את הקליפות, אפילו שהן ראויות למאכל בהמה, בתוך צלחת ריקה, אלא אם כן יניח בלחתה מאכל הראוי לאדם. והטעם בזה מפני דין 'ביטול כלי המיכנו', כמבואר בהרחבה בחוברת 'השבת בהלכה ובאגדה' חלק ב'. (כו)
יש מבני אשכנז המקילים במוקצה ביום טוב כמו בשבת. (סימן תצה סעיף ג)

מוקצה לצורך אוכל נפש - **מכיון** שהתירה התורה מלאכת אוכל נפש ביום טוב, גם על דברי מאכל, שבשבת אסור להוציא את האבנים כיון שהאבנים הן 'מוקצה מחמת גופן', ואסור לטלטלן אפילו לצורך מקומן - מכל מקום ביום טוב, לצורך אוכל נפש התירו לחכמים להוציאן.

אף על פי שביארנו לעיל שאסור להדליק אש מהגפרורים, מכל מקום הגפרורים אינם מוקצה ביום טוב, ומותר להשתמש בהם כדי להדליק מאש מצויה. (נא)
רחיצה
אסור לחמם מים ביום טוב כדי לרחוץ בהם את הל הגוף, כיוון שאין זו הנאה השווה לכל נפש, [שהרי לא כל אדם רוחץ את כל גופו בכל יום.] אמנם מותר לחמם מים כדי לרחוץ את פניו, ידיו ורגליו בלבד. (סימן תקיא סעיף ב. מא)

מים שהתחממו מערב יום טוב - לבני ספרד מותר לרחוץ בהם את כל הגוף. והוא הדין שמותר להתרחץ במים חמים שהתחממו ביום שמש, שאל אסור חכמים אלא לחמם את המים ביום טוב, אבל כל שהתחממו מערב יום טוב או שהתחממו מאלויהם, מותר לרחוץ בהם. (סימן תקיא סעיף ב. מא)

כל ההיתרים הני'ל להתרחץ במים חמים, הם דווקא באמבטיה פרטית שבבית, אבל בבית המרחץ של רבים [מקוה], גזרו חכמים שלא להתרחץ בו כלל אפילו פניו, ידיו ורגליו. מפני שהיו בלנים רשעים שהתחממו מים ביום טוב, ואומרו שחיממו מערב יום טוב. (מא) ומנהג בני אשכנז להחמיר שלא לרחוץ את כל הגוף כאחד, אפילו במים חמים שהתחממו מערב יום טוב. ואמנם יש להקל לרחוץ אבר ואבר לבדו. ועל כל פנים, לצורך תינוק, יש להקל לרחצו במים חמים. (הרמ"א והרמ"א וסימן תקיא סעיף ב ומשנ"ב. מא)

מחאות כפיים. **ריקוד**.
אמרו חכמים במשנה (ביצה לו ע"ב): אין מטפחים [ביד, להכות כף אל כף], ואין מספקים [להכות כף על ירך], ואין מרקדים [ברגל], כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחומר בשבת. וטעם האיסור, מחשש שמת יתקן כלי שיר. וכן פסקו הרי"ף הרמב"ם והרא"ש ומרן בשלחן ערוך (סימן שטא סעיף ב). והרמ"א כתב שיש נוהגים להקל בזה ואנו לא מוחים בהם, כיון שמוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידיים, שהרי הם לא ישמעו לנו. ואם כן בודאי שאם אדם רואה אנשים מקוקלים בזה, ויש לו השפעה עליהם, מהראוי שיודיעם שעושים הם נגד ההלכה, ודברי חכמים בנחת, נשמעים.

ואע"פ שהרמ"א כתב לאחר מכן שיש מתירים בזמן הזה, מכל מקום כבר כתבו כמה מהאחרונים שגם בדת הרמ"א אנו פוסקים כדעה הראשונה שהובאה בסתם (ה"ע ד רסח)

יש אומרים שלא אסרו חכמים לרקוד כאשר רק הולכים במעגל, ויש חולקים. ומכל מקום אין ספק שעדיף להחמיר בזה, שהרי המציאות מוכחת שאי אפשר תמיד להקפיד שכל הסובבים רק ילכו ולא יגיביהו את רגליהם כדרך הרוקדים, ואפילו הנהגרים בזה, הרבה פעמים לאחר זמן מועט ישנם שמתלהבים ומגביהים את רגליהם ורוקדים ממש, וכבר אמרו 'רחק מן הכיעור והדומה לו'.

מותר למחוא כפיים בשינוי, ויכה גבג ידו הימנית על כף ידו השמאלית. (סימן שלט ט"ו)

הנחה על השלחן
אסור להכות על שלחן או על בקבוק כדרך הרגילים להכות בשעת השירה, וכמו שפסקו הרמב"ם ומרן השלחן ערוך והרמ"א. ויש להעיר בנחת פלאשם אוזנם של המקילים בזה מפאת חוסר ידיעתם. וכתב הגאון רבי חיים פלאגיי שמצוה רבה לבטל מנהגם, וכן כתבו הפרי מגדים, רבנו זלמן, רבי החיים ועוד.

רפואה
מי שיש לו איזה מיחוש או כאב, אף על פי שאינו שוכב במיטה אלא הולך כבריא, מותר לו לקחת תרופה או לבלוע כדורים ביום טוב, מה שאין כן בשבת.

יום טוב שחל ביום שישי - מותר לכוון את ה'שעון שבת' [שאינו דיגיטלי] ביום טוב לצורך השבת לאיזה שעות ידלק ויכבה. (זו)
[ההלכות מתוך הספר ימי השבועות בהלכה ובאגדה

עמל התורה
התמדתו בדורו של מופת דורנו מרן החזון איש זצוקלה"ה, הייתה מעל לכוחותיו הנסבניים. פעם כשהשה בביתו הגאון רבי שמעויהו גריינמן נשמעה, לפתע, דבטה עזה. הוא סר בהלה לחדרו של החזו"א, ומצאו מוטל על הרצפה בפשוט חיים ורגלים. רבנו הרגיעו ואמר לו: " אל בהלה, כרגיל אני לומד עד אפיסת הכוחות ומשאיר לעצמי אומדן של כוח בשביל להגיע עד המיטה לשכב. הפעם טעיתי בחשבון ...!"ופעם מצאורו לחזו"א, שוכב עם רגליו על הכרית וראשו מונח בצד השני. כשנשאל חיים שאם היה לו כח לבחור איך לשכב היה ממשיד ללמוד (מפי הגאון רבי הרב"ם בע"ז). שבלל שבת אחד שמע קולות גוברים ממעונו של החזו"א. הוא נכנס ומצא את רבת הוגה בתורה שבעל-פה כאשר על השולחן הייתה מונחת מנורת-נפט. גווגי פניו האדימו וורידו פניו בלטו החוצה ולמד בקול גדול ... המראה היה כה נורא, עד שמרוב אימה ברח החוצה... אח"כ נצטער שאל נשאר המשידך ולראות ציור של עמל תורה עד כלות הנפש (הובא בספר "מעשה איש")

סיפורי מחזקים – עמל התורה

התמדתו של הגר"א
בהקדמה לביאור הגר"א לשולחן ערוך, כותבים בני הגר"א על אביהם הגאון, שקיבל על עצמו שלא לישון יותר משתי שעות במשך יוממה ומימיו לא ישן יותר מחצי שעה רצופה וגם באותה חצי שעה היו שפתותיו דומבות בדברי תורה. לאחר מכן היה קם בזריזות ולומד בכל רם ואח"כ כלי שן עוד פעם חצי שעה וככה ישן במשך הלילה ג' מחציות השעה לסירוגין ובמשך היום חצית השעה. מקודם הצות הלילה ועד אור הבוקר עמד על רגליו ולמד גמרא ופוסקים בקול נעים אשר כל שומע התרגשה נפשו ברגשי קודש.

ופעם בהתארוהו בעיר מערץ התארכה
שנתו בעשר דקות והחל זועק על כך שחיסר עשר דקות מעבודת ה'. ובהזדמנו בשנית לאותה עיר הלך לאותה אכסניה וישן עשר דקות פחות מהרגלו כדי לתקן "החסרה" של השנינה היתרה שישן בפעם הראשונה וכאשר ראה שה' עזר לתקן את השנינה היתרה שמח על כך הרבה (מורשת אבות פרי תולדות)[מתוך החוברת "מה אהבתי תורתך" עמודים 24-23]

התמדתו של רבי יצחק אלחנן

על רבי יצחק אלחנן, רבה של קובנה, ספרו שלא היה עליו בילדותו, ובכל זאת זכה להיות גדול בתורה שכל גדולי הדור קבלו את פסקיו. הנצי"ב מוולוז'ין אמר שהוא הגיע לכך בזכות שקידתו והתמדתו העצומה. ואומנם כאשר קוראים את תולדותיו רואים עד היכן הגיע התמדתו. כאשר היה נאלץ לצאת מבית המדרש לצורך דחוף היה הולך עם הספר הפתוח, בו למד עד הדלת שם הניח את הספר פתוח כדי שמיני בשובר לבית המדרש יוכל להמשיך מיד בלמוד. כאשר היה מגיע לבית חותנו לסעודה והיה רואה שלא הוכנה עדיין, לא השתהה אלא נטל ידיו ואכל במהירות פריסת לחם, ברך ויצא בדרכו לבית המדרש, במוצאי יום הכיפורים הי עזוב, בירצה את ביהכ"סי, בא לביתו, במדיל על הכוס אוכל משהו ורץ חזרה לבית המדרש בעוד אחרוני המתפללים עדיין לא הספיקו לצאת ממנו (מורשת אבות, שמות : פרשת תצוהו). [חוברת "מה אהבתי תורתך" עמוד25-26]

התמדתם של גדולי ישראל

סמל אחד להתמדה, ונושא להערצת תלמידי החכמים שבירושלים, היה מרן רבי עזרא עטיה זצ"ל, ראש ישיבת פורת יוסף שהעמיד תלמידים הרבה ובראשם מרן הרב עובדיה ומרן רבי ב"צ אבא שאול זצ"ל ומרן הגאון הגדול הרב יהודה צדקה זצ"ל שסמופר עליו כן עוד בהיותו בחור היה עושה את דרכו לילה אחר חצות, לקומה הלילונה שבבית המדרש "שושנים לדוד" שבשכונת בית ישראל שם ישבו חכמים ומקובלים מיהדות עירק. על מקום זה שמר בסודיות לבל יפריעהו, ושם שהה מחצות לילה עד שקיעת החמה של יום המחרת ואז הלך לביתו אכל הארוחה היומית שכללה פיתה וירק, ושכב לנוח עד חצות הלילה. הרב יחזקאל עזרא שהיה בקי גדול בשי"ס ועל חברותא מספר שעות ביום, הוא גילה סוד מחבואו כאשר הביא פעם את אחיו הצעיר יצחק ניסים פתח לפני הדלת ואמר לו : "רואה אתה את הבחור הזה אם תלמד כמוהו, וימס לילה, תהיה לגדול בישראל..." דוגמא זו השפיעה על הנער אשר עלה בתורה ולימים היה הראשון לציון לא"י.

מסופר על הצדיק המקובל האלוקי רבי שלמאן מוצפי זצ"ל (אביו של הגאון רבי ב"צ מוצפי סיבלח"ט) שקיבל עליו, בזמן שנפטר הבן איש חי זצ"ל, ללמוד תורה בהתמדה יותר גדולה, ונעשה מופרש ומובדל מן העולם וכל מעיניו היו נתונים לתורה בלבד. הוריו חסו על בריאותו וניסו למונעו אך הוא גמר בדתו כי עליו לקום מידי לילה בשעת חצות לעסוק בתורה עד אור הבוקר כפי שנהג אביו בחצות וימשוך בבריחי ידו ויתעורר. אחרי שבועיים השיגו אביו בחבל הקשור לבריחי ומנעו מכך, אלא שמצא עצה, קשר ידו בחבל וקצהו לשלש דרך החלון, ובקש מחברו שישעיעבור על פי ביתו ומשוך בחבל. מידי לילה אחר צאת אביו, היה חברו מעירו והלכו לביהמ"ד ולמדו עד עלות השחר, ומשך שעתיים מוסר, ואח"כ עסקו בתלמוד ('ועי'למו של צדיק', עמי 32) [חוברת "מה אהבתי תורתך" עמי 28]

סמל מופת חי אחר, של דבקות בתורה והתמדה ב"ה, היה כה"י האמרי-אמת" זי"ע מגור. התאור "לא פסיק פומיא מגרסא" היתה אצלו עבודה מוחשית. הוא לא הפסיק ממשנתו גם בעת החתייביוותיו הציבוריות העצומות כשפגש עם גדולי ישראל, כשהשתתף באירועים ציבוריים ופרטיים וכשקיבל את החסדים. במעמד הגדול של הכנסיה הגדולה הראשונה, ראוהו מחלףי בתקאות עם הגאון רבי נחמן זמבא הי"ד, ע"י שליח. כשר השליח העיז להציץ באחד הפתקים, מצאו גדוש מראי מקומות של חידושי תורה ומשא ומתן של הלכה. גם כשהיה מגיע לישבות "מועצת גדולי התורה" שהתקיימו בורושא, או לויעדות אגווי"ל כדומה, לא איבד אף רגע ובכל שעות שהיתה, למד מתוך גמרא, בפורמט קטן שהחזיק בחיקו ואף בבואו לשמחת הנשואין של נכדו שנערכה בהשתתפות אלפים בעיר זדונסקא- ווליא חמק אחר החופה אל השטבלך של גור ולמד גמרא במתיקות ובקול גדול. ("מה אהבתי תורתך" עמי 24)

על רבה של ירושלים מרן הגאון רבי צבי פסח פרנק זצוק"ל סופר שעוד בהיותו ילד קטן כאשר קיבל מאמו הצדקנית ע"ה, מספר קופיקות לקנות ממתק, ויתר על כך ואת המעות הכניס לקופת ביהכ"ס, תוך שהוא מתפלל שהקב"ה יפתח את לבו ויארז עיניו בתורה. בעמל מפרך ללא לאות עלה ונתעלה, והיה סבל ודוגמא ליגעה ולעמלה של תורה עד כלות הנפש. תמיד היה שקוע בעומק העיון, בכל הזמנים ובחל המצבים, בקיץ ובחורף, בקור ובחום, בעת חדוה ושמחה ובימי אבל ויגון, בשבתו בבתיו ובלכתו בדרך בשבתו על כס הדין ובעת סעודתו. גם בלילה לא שכב לבו, לעתים היה מתעורר משנתו באישיו לילה, נוטל ידיו ויגיש לשולחן, טובל קולמוסו בדיו בעיניו שעסק בו ביום. כלי המחשבה פעלו אצלו לא שלל, לדבריו, "היחס הדעת המתורה היא פגיעה בכבוד התורה".

הוא לא מש אנהגותו של תורה כל ימי חייו. שקידתו על דלתות התורה עברה על גבול, והיה לאחד מגדולי השקדנים. ספר התורה לא מש מפיו והגיעת בו יומם ולילה, זקני ירושלים היו מרבים לספר באוזני בניהם ובני בניהם, נפלאות משקידתו והתמדתו, בזמן שכלתה פרוטה מהכיס ולא היה לו אפילו נר למאור, היה ממלא כוסיט ב מה שחסך ממאכלו, ואף לפתילה זעירה היה הוגה התורה (בתורה). אחד מספריו ("מקדש מלך") כתב לאורו הקלוש של תנור שחיים את הבית. הוא למד גם לאור הלבנה ולאורה העמום של הפתילה במטבח. (הרב שבתאי רוזנטל שליט"א "שבבי אור" (ירושלים תשס"ה, עמ' 4.)

כפי המסופר ע"י ידיד נעוריו הגאון ר' יחיאל מיכל טיקוצ'נסקי ז"ל מנהל "עץ חיים" שלמדו יחד שנים רבות בצעירותם, הפליא (הנצי"פ זצ"ל) מאוד בהתמדתו ושקידתו העצומה . דרכו לחזור על כל סוגיא פעמים עד אין ספור. וכשנשאל עד מתי יחזור על הסוגיא, היתה תשובתו "עד שארגיש שהפרק או הסוגיא מונחים אצלי כבקופסא" ('ימה אהבתי תורתך" עמודים 27-26)

ופעם התבטא החזו"א ואמר
שכל זמן שהגר"ש שקאפ והגרבי"ב ליבוביץ היו בחיים, לא יכלו הנאצים ימ"ש לכבוש את ליטא, כי עמלם בתורה עד נשימתם האחרונה, הגנה על ליטא רק לאחר שנפטרו נפלה ליטא בידי האוורים. (י' מעשה איש"י,

נתי' הוויא"י

העמל בתורה ברכותיו מתקבלים

מסופר(בני בנימין") על הגה"צ רבי משה הלוי זצוק"ל שהתקיים בו הפסוק "ככל היוצא מפיו יעשה" כיוון שיצא מילה מפי השליט, לא הייתה שבה ריקס. אחד הסיפורים מיני אלף, בא אליו תלמיד אחד בבקשה שיברכו בזיווג הגון, אמר לו הרב בעי"ה השנה אתה חתן, בסוף חודש אב הגיע אליו אותו בחור ואמר לו כבוד הרב עדיין לא מצאתי את שאהבה נפשי, אמר לו הרב אתה מאמין במה שהבטחתי לך? אמר לו כן, אמר לו הרב אם כן למה לא יצא? אמר לו עדיין חודש אלוול לפנינו, וכך היה, בסוף חודש אלול התארס הבחור בשעה טובה ומצולחת. וכן היה עם תלמידי אחר, לאחר שהודיע הרב שבזמן הבא לימדו בשיבה מסכת נידה, אמר לו אותו תלמיד אבל אני עדיין בחור ואיך אלמד? אמר לו הרב זצוק"ל אל תדאג על זה תהיה חתן, וכך היה. סיפר תלמיד אחר של הרב שבחולונו היה ידוע שמי שצריך ללכת למילואים היה הולך לרב משע לוי זצוק"ל ואומר לו כבוד הרב שבעו הבא אני לא יכול לבוא לשיעור, כשהיה שואל הרב למה? היה עונה התלמיד כיוון שאני מגוייס למילואים. היה עונה לו הרב "מי רוצה לגייס אותך? השיעור יותר חשוב" ובאורח פלא כולם היו פטורים מהמילואים!! מעשה באחד התלמידים שלמרות זאת גייסו אותו למילואים, והתפלא מאוד, הרי הרב שחרר אותי מהמילואים, בנסיעתו לבסיס ישב לבדו חייל שאינו שומר מצוות, שאל אותו האברך כבר החמת תפילין? ענה לו אותו חייל לא, אמר לו אתה רוצה להניח תפילין? אמר לו בסדר, כשהגיע האברך לבסיס מייד קיבל קריאה חדופה מהמפקד, הוא נכנס למפקד ושאל מה אדוני רוצה? ענה לו המפקד מה אתה חושב שהצבא זה תנועת התשובה שאתה מניח תפילין לאנשים! היכבד ועב בביתך, תיכף נתן לו פטור וחזר לביתו שמח שיוכל לחזור לשיעורי הרב!! על כך נאמר "ותגזור אומר ויקום לך ועל דרכיך נגה אור" (איוב כב כח).

מספרים סיבוכ"ה שנת אמת"
כנס פעם לשיבה רואה שיש רפיון בחשקת התורה, אמרו לו שזה מחמת שהיום חם מאד, אמר להם שכתוב בחז"ל לעולם יהא אדם כשור לעול וכחמור למשא, ואמרו חז"ל שחמור אפילו בתקופת תמוז קר לו, וזה היה שאמרו חז"ל שיש ללמוד מחמורם שאף אם חם הוא עובד כמו בזמן של קור. בשם ראש ישיבה גדול אומרים שכתוב בחז"ל שמדינת בבל עמוקה מאד ושם חם מאד, ושם לא היתה מסגרת של ישיבה כמו היום, עם כל הנוחיות והשכלולים. ובכל זאת יצא משם התלמוד בבלי אם כן צריך להתגבר גם בזמן שהחום מתגבר...בטבריה החום גדול. ובימים ההם לא היו שוגגים ובכ"ז יצא משם תלמוד ירושלמי. פעם היה שָׁרֵב גדול, ו"החזון איש" למד כמו בכל יום שום הפרעות, ואמר שהוא הרגיש בהתחלה את החום, אבל מיד שנכנס בים התלמוד, הוא שכח הכל ואינו מרגיש כלום.

לא להסתפק במלומדי הישיבה:--- צריך לדעת, לא נכון להסתפק רק במה שלומדים בשיבה, זה לא מספיק מה שאדם לומד בישיבה, אלא הוא בעצמו צריך להוסיף וללמוד לבד מצד עצמו, "אם חכמת - חכמת לך" (משלי ט, יב), הרווח כולו של האדם, ככל שלומד ומכים יותר, כך הוא עצמו מרוויח ומתעלה יותר. לכן לא להסתפק רק במה שלומדים בשיבה.

אני כשהייתי צעיר, למדנו בישיבת "פורת יוסף" היה לנו רב תלמיד חכם שלימד אותנו תורה, במשך השנה כולה, לא למדנו יותר מחמישים דף, היה מלפלל, מקשה ומתריך, לכן היינו לומדים בישיבה חמישים דף, לא יותר. אך אני למדתי לעצמי חמש מאות דף - חמש מאות, אני למדתי בעצמי. וכשהלמדנו אצל הגאון רבי יעקב עדס זצ"ל, הוא היה ר"מ בישיבה שלנו, למדתי אצלו, הוא היה מקוקף ובקי גדול, כל דבר שהוא מתחיל בו מעיין בו ואומר אותו במקיפה גדולה, ואני הייתי אומר לו, כן, כך כתבו התוס', היה מתפעל ואומר באיפה אתה יודעת וימא את הגמ' רואה, נכון כך כתבו התוס', הלימוד שלנו שהיינו לומדים היה טור ובית יוסף, והיה כל הזמן נושא ונותן איתי, עד שהיו חברי כועסים עלי, אחד מהם רבי ציון לו' זצ"ל היה כועס עלי, מה הוא מורה פרטי שלך? מה אתה כל הזמן מדבר איתו! אמרתי לו, אדוני מה אתה רוצה ממני. הוא מדבר איתי אני לא חפץ לו! אני מוכרח לענות לו וכל זה למה? מחמת שהייתי לומד לעצמי, ולא הייתי מסתפק במה שלומדים בישיבה, הייתי מוסיף ולומד מצד עצמי. וכך גם אתם תשתדלו להוסיף חיל וחוסן בלימוד התורה. בשיקדה. התמדה. (מתוך משא קודשו של פְּרָן "מאור ישראל" שליט"א בכ"ו תשרי תשע"ו)

מי ימלא גודל ההתמדה של מורנו רבנו
ועטרת ראשנו מופת הדור הגאון האמיתי ועל הגר"ע יוסף זצוק"ל אשר כבר מילדותו נטה שכמו לסבול על עול תורה ועד היום, ולאוי"ט, למרות כל עול הכלל המונח על כתפיו, לא משל מאוהלה של תורה."באגרת לבן תורה" מובאים עובדות מאלפות על התמדתו של מרן ונביא עובדות אחדות המעידות על הכללהנה כבר מילדותו התרחק ממשחקי ילדים, בתלמוד תורה, ולעיתים אף היה מנסה לשכנע אחדים חבריו שלימדו אתו במיקום לחק הביסקות, ולמד עמהם "עיין יעקב" וכד'. ומדבר על לב לנצל את הזמן ולא לאבדו במשחקים והיו דבריו מתקבלים כי ראוהו "נֶאֱחָ דוֹרְשׁ וְנֶאֱחָ מְקַבְּלִים". שקידתו העצומה בילדותו הביאה לכך שכבר בגיל צעיר היה בקי במסכתות שלמות של משניות ובהפריק גמרא שלמים, כפי שנמצא כתוב, בכתב-יד בתחילת ספר "ראשית-חכמה" בלשון זו: "... כשהייתי כבן ט' שנים, השמעותי להרב הגדול מעוז ומגדול, כש"ת רבי שלמה עבו שליט"א (זצ"ל) את המשניות של מסכתות: שבת ספחים, אבות, סוכה יומא ועוד גמרא מי צ"ב בא-קמא פרק ב' "אוחזין בטלית" ופרק "אלו מצאיאתי", והמפקדי", והיזהבו... בעל פה, ומאם השמעתי להרב וכיו' רבי עמרם בלוי ב"ר משה בלוי, לכן נתנו לי הספר הזה במתנה, כדי ללמוד בו ואנוכי הדל, הערתי כמה הערות, כאשר השיגה ידי, הצירף עובדיה עיפה נ"י"י. אם אן בקטנותו הוא היום גדולתו זכה מרן ועליו לא אמר נפש עמלה יוסף לו עלה ונתעלה לגאון ולתפארת בעם ישראל, כן יאריך ה' את ימיו על ממלכתו, מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא, אמן ואמן.] "מה אהבתי תורתך" עמודים 31-30]

על התמדה גם בתנאי סכנה וחרום מספרם
על מרן הגר"יז הלוי מבריסק. בעת מלחמת העולם השנייה כשרחם מורשה לווילנא, יחד עם בנו, הפציצו הצוררים את דרכם ואלצו לברוח ליערות ולמצא מחסה מחת לאילנות. בתוקף ההפצצות כשאימת מות שלטה בכל הסביבה היה משוחח עם בנו בעיני עמוק מאוד ברמב"ם, ולימים הזכיר לפני גדולים את הסגרא שחידש באותו זמן.
סיפר הגר"מ פיננשטיין זצ"ל: שכאשר למד בישיבת מיר, זוכר הוא את הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל טרוד בגרסתו. פעמים מסתובב דף חזר פעמים עומד שעון על הקיר וחוזר ארבעים פעם את הגמרא בזבחים דף מ"ט, סוגיא של "דבר המלמד בהיקס אינו חוזר ומלמד בהיקס" קודשים יש שם בגמ' שש עשרה איבעיות, וכך רבי חיים חוזר וחוזר על סוגיא זו. (הגרמ"מ שוליצנר, קטנטרס "מי יתנך כאח ליי")

ספר **חסידים סימן דסע** ומי שמעשעד בבני אדם או נותן על בני אדם חתימתו משעבדים אותו באותו עולם כבהמה ואפי' מי שמענה בהמתו יותר מדאי.